

KÍ, 24. júní 2015

Aðalnámskrá tónlistarskóla, almennur hluti, júní 2000, menntamálaráðuneytið.

Í eftirfarandi eru ákvæði úr aðalnámskrá tónlistarskóla þar sem fjallað er um hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla og starfshætti. Út frá þeim má álykta um þarfir tónlistarskóla, kennara og skólastjórnenda fyrir símenntun og starfsþróun.

FORSENDUR AÐALNÁMSKRÁR

Aðalnámskrá tónlistarskóla er gefin út í samræmi við ákvæði 3. töluliðar 1. greinar laga um fjárhagslegan stuðning við tónlistarskóla, nr. 75/1985, með síðari breytingum. Þar er meðal annars kveðið á um að tónlistarskólar skuli kenna eftir námskrá sem gefin er út af menntamálaráðuneytinu. Aðalnámskráin skiptist annars vegar í almennan hluta og hins vegar í greinanámskrár fyrir einstök hljóðfæri og námsgreinar í tónlistarskólum.

Hlutverk aðalnámskrár

Aðalnámskrá lýsir meginmarkmiðum náms í tónlistarskólum allt að háskólastigi. Hlutverk aðalnámskrár er einkum að samræma helstu þætti tónlistarnáms, bæði milli skóla og innan einstakra skóla.

Lögð er áhersla á sjálfstæði skóla. Í því skyni eru í aðalnámskrá tilmæli um að starfssvið tónlistarskóla skuli skilgreint í skólanámskrá þar sem fram komi markmið náms og fyrirkomulag skólstarfs í viðkomandi skóla. Við gerð skólanámskrár skal taka mið af stefnumörkun aðalnámskrár tónlistarskóla ásamt því að setja fram sérhæfð og staðbundin markmið einstakra skóla.

Hlutverk aðalnámskrár tónlistarskóla er jafnframt að stuðla að víðsýni og sveigjanleika í kennsluháttum, svo og að hvetja til faglegrar og gagnrýnnar umræðu meðal tónlistarkennara um markmið og leiðir í kennslu. Námskránni er ætlað að hafa áhrif á námsframboð, kennslufyrirkomulag og námsmat í tónlistarskólum.

Aðalnámskrá tónlistarskóla er enn fremur til upplýsingar, m.a. fyrir foreldra/forráðamenn, sveitarstjórnir og aðrar skólastofnanir. Auk þess er fyrirsjáanlegt að aðalnámskrá muni leiða til breytinga á starfsmenntun tónlistarkennara.

Efni almenns hluta aðalnámskrár

HLUTVERK OG MEGINMARKMIÐ TÓNLISTARSKÓLA

Hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla er að efla hæfni, þekkingu og þroska nemenda, sem og að stuðla að öflugum tónlistarlífi í landinu. Í skólstarfi tónlistarskóla ber að taka tillit til margbreytilegra áhugasviða nemenda, getu þeirra og þroska þannig að skólarnir þjóni öllum þeim sem sækjast eftir tónlistarnámi. Kennsluaðferðir og viðfangsefni skulu vera fjölbreytt og sveigjanleg.

Hlutverk tónlistarskóla

Meginmarkmið tónlistarskóla

Meginmarkmið skiptast í þrjá flokka: uppeldisleg markmið, leikni- og skilningsmarkmið og samfélagsleg markmið.

- Uppeldisleg markmið stuðla að auknum tilfinningaþroska nemenda, listrænum þroska, mótun viðhorfa, samvinnu og ögun.
- Leikni- og skilningsmarkmið stuðla einkum að aukinni færni og þekkingu nemenda.
- Samfélagsleg markmið stuðla að þátttöku í fjölbreyttri mennta- og menningarstarfsemi.

SKIPAN TÓNLISTARNÁMS

Áfangar og próf

GREINANÁMSKRÁR

Uppbygging greinanámskráa

- Hljóðfæraleikur
- Tónfræðigreinar
- Rytísk tónlist

SKÓLANÁMSKRÁR

Mikilvægt er að allir tónlistarskólar skilgreini starfssvið sitt og markmið í skólanámskrám og kynni þær fyrir nemendum og foreldrum/forráðamönnum þeirra.

Grundvöllur og hlutverk skólanámskrá

Hlutverk skólanámskrár er að stuðla að árangursríku skólastarfi með því að veita upplýsingar og yfirsýn, auðvelda endurmat áætlana og tryggja sem farsælast tónlistaruppeldi.

Við gerð skólanámskráa er tónlistarskólum ætlað að taka mið af stefnumörkun og markmiðum aðalnámskrár tónlistarskóla, ásamt því að sinna staðbundnum og sérhæfðum markmiðum.

Skólanámskrár verða því að taka mið af aðstæðum á hverjum stað og hafa skólastjórnendur og kennarar þannig nokkurt svigrúm í skólastarfinu.

Hlutverk og meginmarkmið tónlistarskóla eru skilgreind á bls. 13-16. Leiðir að markmiðunum geta verið margar og kennsluaðferðir fjölbreytilegar. Það er því hlutverk skólastjórnenda og kennara, gjarnan í samráði við foreldra/forráðamenn og nemendur, að ákvarða hverjum þessara markmiða unnt sé að ná og hvaða leiðir verði valdar.

Í greinanámskrám eru skilgreind markmið og lýst lágmarkskröfum sem gerðar eru til nemenda við lok grunnnáms, miðnáms og framhaldsnáms. Í skólanámskrá skal koma fram hvernig skólinn hyggst skipuleggja nám og kennslu til að tryggja að nemendur standist þessar kröfur.

Uppbygging skólanámskráa

Skólanámskrá er í senn starfsáætlun viðkomandi skóla, upplýsingarit og lýsing á því sem gera á í skólanum. Skólanámskrá byggist á aðalnámskrá tónlistarskóla og skal jafnframt vera útfærsla á henni miðað við aðstæður og sérkenni hvers skóla. Helstu efnisflokkar skólanámskrár skulu vera þessir:

- Yfirlit yfir námsframboð skólans, þar með talið nám sem einstakir tónlistarskólar kunna að bjóða fram umfram það sem krafist er samkvæmt aðalnámskrá.
- Markmið og inntak, annars vegar nánari útfærsla á markmiðum aðalnámskrár og aðlögun að aðstæðum, hins vegar staðbundin markmið og útfærsla á þeim.
- Skipulag og kennsluhættir, svo sem upplýsingar um starfsáætlanir, kennara og kennslugreinar, stjórn skólans, starfstíma, tónleikahald og próf.
- Námsmat, útskýringar á hvers konar námsmat er notað, hvers konar vitnisburður er gefinn og á hvaða grunni hann byggist.
- Aðrar upplýsingar, svo sem um aðbúnað og aðstöðu í skólanum, skrifstofutíma, samskipti við heimili, samvinnu í skólastarfi, sérstök viðfangsefni og skólareglur.

Skólanámskrár þarf að endurskoða reglulega. Fari slík endurskoðun ekki fram árlega má benda á að nota smárit til að koma á framfæri breytilegum árvissum upplýsingum, t.d. um starfstíma skólans, tónleika og próf.

KENNSLA OG KENNSLUHÆTTIR

Kennsla beinist að því að hjálpa nemendum að öðlast þekkingu og skilning, að móta sér skoðanir og viðhorf og ná leikni á tilteknum sviðum. Kennsla miðar að því að nemendur nái þeim markmiðum sem að er stefnt.

Í skólastarfi á að ríkja fjölbreytni í vinnubrögðum og kennsluaðferðum. Kennarar bera faglega ábyrgð á því að velja heppilegustu og árangursríkustu leiðirnar til að ná markmiðum aðalnámskrár og skólanámskrár. Við val á kennsluaðferðum og vinnubrögðum verður að taka tillit til markmiða sem stefnt er að, aldurs, þroska og getu nemenda sem í hlut eiga hverju sinni og eðlis viðfangsefnisins. Vönduð kennsla, sem lagar sig að markmiðum og nemendum, eykur líkur á árangri.

Kennsluaðferðir og vinnubrögð í skólum verða að þjóna þeim markmiðum sem stefnt er að hverju sinni. Markmið tónlistarskóla eru margvísleg, allt frá markmiðum, sem varða afmarkaða þætti kunnáttu, leikni og viðhorfa, til langtíamarkmiða. Val á kennsluaðferðum og skipulag skólastarfs verður að miðast við að nemendur fái sem best tækifæri til náms og þroska. Kennslan verður að taka mið af þörfum og reynslu einstakra nemenda og efla með þeim námfýsi og vinnugleði.

Kennsluaðferðir mega ekki mismuna nemendum eftir kynferði, búsetu, uppruna, litarhætti, fötlun, trúarbrögðum eða félagslegri stöðu.

Fagleg þekking tónlistarkennara, bæði í hljóðfæra- og tónfræðagreinum, er afar þýðingarmikil sem og hæfni þeirra til að velja kennsluaðferðir og áhugaverð viðfangsefni til notkunar í skólanum og til

heimanáms. Þetta getur ráðið miklu um hvernig til tekst við að vekja og viðhalda áhuga nemenda á tónlistarnámi. Einnig getur samskiptahæfni og viðmót kennarans haft úrslitaáhrif á áhuga og framfarir nemandans. Tónlistarnám er valfrjálst nám og hvatning er nemendum mikilvæg, bæði frá kennurum og foreldrum/forráðamönnum. Síðast en ekki síst geta þessir aðilar haft mótandi áhrif á viðhorf nemenda til námsins, skólans og tónlistar almennt.

ÞÆTTIR Í HLJÓÐFÆRA- OG TÓNFRÆÐINÁMI

Hljóðfæranám

- Tónverk
- Æfingar
- Tónstigar og hljómar
- Utanbókarnám
- Óundirbúinn nótnalestur
- Skapandi starf
- Leikur eftir eyra
- Heildarsvipur

Tónfræðanám

Tengsl tónfræða- og hljóðfæranáms

Samleikur og samsöngur

NÁMSMAT OG PRÓF

Námsmat er öll viðleitni til að afla sem öruggastrar vitneskju um árangur skólastarfs og hvernig nemendum hefur tekist að ná settum markmiðum. **Megintilgangur námsmats er að bæta nám og kennslu.** Í því felst ekki síst að afla upplýsinga sem hjálpa nemendum við námið, örva þá og hvetja. Námsmat á meðal annars að veita nemendum, foreldrum/forráðamönnum þeirra og kennurum upplýsingar um námsgengi nemenda, einkum frammistöðu, framfarir, ástundun og sókn að settum markmiðum. Þá þarf námsmat að gefa vísbendingar um það hvort námsmarkmið hafi verið raunhæf og kennsluaðferðir við hæfi. Enn fremur er mikilvægt að af námsmati sé unnt að draga ályktanir um það hvort skólastarfið sé í samræmi við námskrár og yfirlýst markmið skólans.

Almennt um námsmat

Mikilvægt er að mat á árangri kennslu og framvindu náms sé fastur liður í skólastarfi. Með því að meta stöðu nemenda í upphafi námstímabils má meðal annars fá gagnlegar upplýsingar sem auðvelda skipulag kennslu og stuðla að markvissu námi.

Mat á námi verður að vera óhlutdrægt, heiðarlegt og sanngjarnt. Reglulega þarf að meta alla þætti námsins, svo sem áhuga, virkni, skilning, þekkingu og leikni, í samræmi við vægi þeirra í náminu. Markmið tónlistarnáms eru margvísleg og hægt að fara ýmsar leiðir til að ná þeim. **Því er nauðsynlegt að matsaðferðir séu fjölbreytilegar og í samræmi við eðli settra markmiða.**

Skólastjóri og kennarar bera ábyrgð á námsmati innan hvers skóla, bæði einstökum þáttum þess og þeim aðferðum sem beitt er.

ÁFANGAPRÓF

Skipulag og tilgangur

Samræming mats og prófdæming

Einkunnagjöf og lágmarkseinkunn

Prófskírteini

Lengd prófs

Almennar prófreglur – hljóðfæra- og tónfræðapróf

Prófreglur – hljóðfærapróf

Grunnpróf tónlistarskóla

- Hljóðfærapróf
- Tónfræðapróf

Miðpróf tónlistarskóla

- Hljóðfærapróf

- Tónfræðapróf

Framhaldspróf tónlistarskóla

- Hljóðfærapróf
- Tónfræðapróf
- Tónleikar
- Námslok

Skýringar við einstaka prófpætti á áfangaprófum

- Tónverk og æfingar
- Tónstigar og hljómar
- Úrdrættir úr hljómsveitarverkum
- Val – grunnpróf
- Val – miðpróf
- Val – framhaldspróf
- Óundirbúinn nótnalestur
- Heildarsvipur

STIGSPRÓF

Skipulag

Prófdæming og einkunnagjöf

RÉTTINDI, SKYLDUR, MEÐFERÐ MÁLA OG UPPLÝSINGA

Skólasókn

Meðferð gagna

Upplýsingaskylda gagnvart foreldrum/forráðamönnum

Meðferð mála

Samskipti nemenda og starfsfólks skóla

Brottvikning úr skóla

TENGL HEIMILA OG SKÓLA

Upplýsingamiðlun

Foreldrafélög

SAMVINNA Í SKÓLASTARFI

Samvinna er lykilatriði í öllu skólastarfi, órjúfanleg frá námi og kennslu. Fjölbætt samvinna er fastur liður í innra starfi skóla en margvíslegt samstarf á sér jafnframt stað við aðila utan veggja skólans. Samvinna getur aukið fjölbreytni í skólastarfinu, auðgað samfélagið og verið skólunum og samstarfsaðilum þeirra giftudrjúg.

Samvinna tónlistarskóla og leikskóla

Samstarf tónlistarskóla og grunnskóla

Samstarf tónlistarskóla og framhaldsskóla

- Tónlistarkjörsvið á listnámsbraut framhaldsskóla
- Tónlistarnám á bóknámsbrautum framhaldsskóla

Samstarf við aðra tónlistarskóla

Samvinna tónlistarskóla getur verið margvísleg og fer meðal annars eftir staðsetningu skólanna, eðli þeirra og áherslum í starfi. Samstarf af þessu tagi eykur fjölbreytni og möguleika í skólastarfi og hefur gjarnan hagræðingu í för með sér. Það sama gildir um samstarf tónlistarskóla og samstarf þeirra við aðra aðila, skýr markmið og góð skipulagning eru lykilatriði. Sem dæmi um samstarfsverkefni má nefna hljómsveitarstarf, námskeiðahald, gagnkvæmar heimsóknir, tónleika, hátíðir, kennararáðningar og prófdæmingu. Enn fremur má nefna nemenda- og kennaraskipti. Stjórnendur og starfsmenn tónlistarskóla eru hvattir til að hafa vakandi auga fyrir möguleikum á þessum sviðum.

Samstarf við aðra aðila

Eins og áður hefur komið fram gegna tónlistarskólar fjölbreyttu mennta- og menningarhlutverki. Til að ná settum markmiðum er nauðsynlegt að tónlistarskólarnir hafi samvinnu við ýmsar mennta- og menningarstofnanir. Samstarfsmöguleikar eru margvíslegir og breytilegir eftir staðháttum. Samstarfið getur bæði beinst að einstökum afmörkuðum verkefnum eða verið fjölpættara og náð yfir lengri tímabil. Samstarfsaðilar geta til dæmis verið aðrir listaskólar, söfn, kirkjur, sjúkrastofnanir, félagsstarf aldraðra og ýmis félagasamtök, svo sem íþróttafélög og leikfélög. Þá kann ýmiss konar samvinna við listamenn að vera báðum aðilum giftudrjúg. Að auki er hvatt til samstarfs við erlenda aðila eftir því sem aðstæður leyfa.

NÁMSUMHVERFI

Húsnæði

Búnaður

MAT Á SKÓLASTARFI

Mat á skólastarfi skiptist í innra og ytra mat. Með innra mati er átt við sjálfsmat skóla, unnið af starfsmönnum hans. Með ytra mati er átt við úttekt á starfsemi skóla sem unnin er af utanaðkomandi aðila.

Samkvæmt 12. gr. laga um fjárhagslegan stuðning við tónlistarskóla, nr. 75/1985, með síðari breytingum, skal menntamálaráðuneytið hafa með höndum faglega umsjón og eftirlit með tónlistarkennslu. Í þessu felst meðal annars faglegt mat og öflun upplýsinga um starfsemi tónlistarskóla, t.d. með sérstökum úttektum. Jafnframt er hvatt til þess að í tónlistarskólum fari fram innra mat á skólastarfi með sambærilegum hætti og í almennum skólum.

Mikilvægt er að meta fleiri þætti skólastarfs en framfarir og árangur nemenda. Kennarar þurfa að meta störf sín og endurskoða í samræmi við niðurstöðurnar. Einnig er nauðsynlegt að meta reglulega aðstöðu, gögn, skólanámskrá og starfshætti innan skólans. Jafnt og þétt þarf að meta samskipti og tengsl við foreldra/forráðamenn, stofnanir og aðra aðila, ekki síður en innan starfslíðs skólans.

Síðast en ekki síst er mikilvægt að reglulega sé metið hvernig tekist hefur að ná samfélagslegum markmiðum aðalnámskrár sem og staðbundnum markmiðum.

Þá er mikilvægt að nemendur og foreldrar/forráðamenn þeirra leggi mat á skólastarfið, til dæmis með viðtölum eða viðhorfskönnunum.

Sjálfsmat

Sjálfsmat er leið til þess að vinna kerfisbundið að gæðum og umbótum í skólastarfi. Þá er sjálfsmat einnig leið til þess að miðla þekkingu og upplýsingum um skólastarf. Með sjálfsmati fer fram víðtæk gagnaöflun sem veitir upplýsingar um að hve miklu leyti árangur skólastarfsins er í samræmi við markmið. Megintilgangur sjálfsmats er að gera starfsfólki skóla auðveldara að vinna að framgangi markmiða skólans, meta hvort þeim hafi verið náð, endurskoða þau og stuðla að umbótum. Í sjálfsmati kemur fram stefna og markmið skóla, skilgreining á leiðum til þess að ná þeim, greining á sterkum og veikum hliðum skólastarfs og áætlun um úrbætur.

Viðmið fyrir sjálfsmat

Fari vinna við sjálfsmat fram í tónlistarskólum telur menntamálaráðuneytið eftirtalin viðmið mikilvæg. Sjálfsmatið sé:

- *Formlegt.* Matið skal byggt á kerfisbundnum aðferðum. Gera þarf grein fyrir hvernig er staðið að verkinu og hverjir vinna það.
- *Altækt.* Matið nái til allra helstu þátta skólastarfsins, þ.e. markmiða, stjórnunar, samskipta, náms, kennslu, námsmats, nemenda, starfsfólks, aðbúnaðar og ytri tengsla.
- *Áreiðanlegt.* Matið þarf að byggjast á traustum gögnum frá skólanum, svo sem viðhorfskönnunum, t.d. meðal nemenda, starfsfólks, foreldra og almennings.
- *Samstarfsmiðað.* Allt starfsfólk þarf að koma að vinnu við matið. Við skipulagningu og undirbúning þarf að kynna umfang verkefnisins og sátt þarf að ríkja um framkvæmd þess. Verkaskipting, stjórnun og ábyrgð þarf að vera skýr. Huga þarf að þátttöku nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila í sjálfsmatinu.
- *Umbótamiðað.* Í kjölfar mats þarf að gera áætlun um úrbætur og þróun á starfinu. Einnig þarf að benda á hvernig markmiðum umbótaáætlunarinnar verði náð og skilgreina þarf hvernig megi meta árangur.

- *Stofnana- og einstaklingsmiðað.* Matið þarf að beinast bæði að skólanum sjálfum og þeim sem þar starfa.
- *Lýsandi.* Taka þarf saman hnitmiðaða lýsingu á starfsemi skólans. Gæta skal þess að lýsingin hafi tengsl við markmiðssetningu.
- *Greinandi.* Greina þarf styrkleika og veikleika í einstökum þáttum skólastarfsins.
- *Opinbert.* Ákveða þarf hverjir eiga að hafa aðgang að tilteknum þáttum sjálfsmatsins. Hér þarf að tryggja að haldin séu í heiðri ákvæði gildandi laga, m.a. um meðferð persónuupplýsinga.

Ytra mat

Megintilgangur ytra mats á skólum er að fá heildarmynd af skólastarfinu eða einstökum þáttum þess eins og það er á hverjum tíma. Sjónum er beint að ýmsum þáttum í innra starfi skóla, svo sem stjórnun, kennslu, þróunarstarfi, samstarfi og samskiptum í skólanum, námsárangri og tengslum skólans við samfélagið.

VIÐAUKAR

Nýbreytni í námsframboði

- Fyrirlestraraðir, námskeið og tónleikakynningar
- Samleikur fyrir áhugafólk
- Kynningarnámskeið í hljóðfæraleik
- Hljóðfæranám í smáhópum

Að skapa eigin tónlist

- Skapandi starf í tónlistarnámi

Um húsnæði og búnað tónlistarskóla

- Húsakostur
- Hljóðfæri, tækjakostur og kennslugögn